

A vak politika zenedrámája

Giricz Máttyás rendezzi, Pál Tamás dirigálja a Borisz Godunovot

Péntek este mutatja be a szegedi színház operatársulata Muszorgszkij Borisz Godunovját. A vállalkozás önmagáért beszél, nem véletlen, ha a szokásosnál alaposabb, intenzívebb előkészületek folynak: a Kulturális Minisztérium például a színház történetében egyedülállóan nagy összeggel támogatja a kivitelezést (a produkció forintértéke bármely másénak körülbelül az ötszöröse lesz).

A rendező:
GIRICZ MÁTYÁS.
— Először dolgozik operával, jóllehet bő évtizede olyan színházak vezető beosztású művésze, ahol operagruppák működnek.

— Sok zenés darabot állítottam színpadra, már-már operai igényességű operetteket is, mint a Mosoly ország vagy a Cigánybáró. Eredendően operarendezőnek készültem, aztán másképpen alakult, mindenesetre most bevallhatom, alkotóként gyönyörűség ez a munka.

— Milyen ismeretlen nehézségeket támasztott a Borisz?

— Prózai rendezőnél a főkészítésre szánt idő és energia jóval szerényebb lehet a próbákénál, hiszen az igazán lényeges dolgok a helyszínen, a megvalósítás során alakulnak ki. Az operában majdnem fordított a helyzet, hiszen a kivitelezéskor például az előadás ritmusát a zene szabja meg, amit prózai előadásokon a rendező. Operában meghatározó a zene, azzal szoros összhangban — vagy nyilvánvalóan nem összhangban, ha ilyen mondanánk van — kell dolgozni.

— Elképzelése s Borisz Godunovról?

— Maga a történet banálisnak tűnik, ha Puskin és Muszorgszkij csupán a cím lelkifurdalását írja meg, aligha kezdhetnék vele bármit. Véleményem szerint nem túlságosan fontos, hogy Borisz megölette a trónörökösöt vagy sem, hogy jó cár-e vagy sem — egyébként jó cár, s darabbeli ellenfele a galád ember —, tehát nem az a lényeges mi történik, hanem hogy mit hisznek róla. A Borisz Godunov a vak politika, illetve a politikai vak-ság drámája: a cár és a tömegek örök és áthidalhatatlan konfliktusa az elsődleges, mellette még a haza érdekei is eltörpülnek. A zenedráma hiteltel az adja, hogy a történelem hasonló fordulatokat igazol vissza, tehát akad itt tanulság bőven.

A karmester:

PÁL TAMÁS.

— A Borisz ment néhány éve a szegedi szabadtérin, tavaly a fővárosi Operaház mutatta be az eredeti művet, tehát nem a szokásos Rimszkij-Korszakov-féle változatot. A közeli szegedi premier viszont ez utóbbi alapján készül. Miért?

— Átnézve az ós-Boriszt, kiderült, maga Muszorgszkij is több variációt írt, tehát Rimszkij-Korszakov sem lehetett más helyzetben mint mi, amikor kiválasztotta és átdolgozta-hangszerelte a leginkább megfelelőt. És miért ne fogadjuk el autentikusnak a kortársat, ha Muszorgszkijjal teljes egyetértésben, annak beleegyezésével dolgozott. Egykori előadások előszeretettel szűkítették le a művet holmi gyermek-gyilkos darabra. Mi most úgy látjuk, nagy politikai opera.

— És a zeneirodalom tán legnagyobb kórusoperája. Az alig negyven tagú színházi énekkar viszont...

— Valóban kevés. Ezért kiegészítettük a József Attila Tudományegyetem énekkarával — mely együttes besegített már tavasszal a filharmoniai koncerten, a

Nürnbergi mesterdalmnokok egyik felvonásához — és a Ságvári általános iskola gyermekkórusával. Persze nem hivatásos énekesekről van szó, tehát nincs kockázat nélkül a bemutató, de óriási lelkesedéssel készülnek, ami bizonyára kamatozni fog.

— Először dirigálja a Boriszt. Milyen gondolatok foglalkoztatják a premier előtt?

— Rimszkij-Korszakov partitúrája annyira tökéletes, hogy csupán el kell játszani, mert bármely ügyevezett erős karmesteri értelmezés fölborítaná a belső arányokat. Annyit tehetek, hogy a zene mélységeit igyekszem dirigálni, és nem a felszínt. A mű zenei szöveve népi fogantatású, és gondolati gazdagságával differenciáltan egyszerű. Muszorgszkij ebben az egyszerűségben mégis tudatos és sokjelentésű vezérmotívumokat használ, ezeket kell kibányászni és érvényesíteni. A Boriszban annyi minden van, hogy semmihez sem hasonlítható. Vagyis nem „valamiféle stílusban” kell elhelyezkednünk, hanem magában a műben — ez adja szándékunk szerint az előadás egységét.

N. L.

Szaktanulmányozó tanfolyamok

A termelőszövetkezetek képzései az utóbbi időben nagymértékben korszerűsödtek. A további fejlesztésben egyre lényegesebb a megfelelő szakemberellátás. Az új és nagy értékű gépek, berendezések használata, a technológiai folyamatok átalakulása, a termelési módok megváltoztatása magával vonja annak szükségességét, hogy kellő szakismerettel rendelkezzenek a képzettek dolgozói is. Különösen a felnőtt szaktanulmányozó képzés kerülhet az előkezelendő körbe. Sajnos, a szaktanulmányozásban részt vevők száma csökkent Csongrád megyében. 1976-ban 224-en, 1977-ben már csak 81-en kaptak szaktanulmányozói bizonyítványt. Ez kevés még akkor is, ha ideszámítjuk a betanított munkásokat, 1976-ban 180, míg az idén 210 főt. Célszerű tehát, ha a termelőszövetkezetek gazdaságok vezetői felnőtt szaktanulmányozó tanfolyamokat szerveznek, annál is inkább,

mert 30 jelentkező esetén az oktatással kapcsolatban felmerülő költségeket a tanácsok, állami költségvetésből megtérítik.

Melyik a legszebb homlokzat?

Ismét meghirdette a városi tanács az idén felújított homlokzatokon dolgozó brigádok közötti versenyt. A kivitelező vállalatok brigádjai ebben az évben 110 ezerrel is több négyzetméteren varázsolták újjá a városképet formáló épületek homlokzatait, s a legsikerültebbet 15 ezer forinttal jutalmazza a bíráló bizottság döntése alapján.

A bírálók természetesen nem csupán a látványt veszik alapul, figyelnek majd a vakolatjavítás, az ablak-

Fiatalok, klub nélkül

A fiatalok legszívesebben olyan munkahelyet választanak, amelyen gondoskodnak arról is, hogy szabad óráik közül néhányat kellemesen és hasznosan töltsenek el. A vonzerőt tehát a vállalati KISZ-esek munkája is alakítja. De mi kell a jó munkához? Rátermett KISZ-vezető, egyes segítőtársakkal, pénz, amelynek nagy részét a fiatalok maguk előteremthetik, s alapvetően fontos a klub, amelyben gyülekezni tarthatnak, olvashatnak, szórakozhatnak, s találkozhatnak másutt dolgozó, vagy tanuló barátaikkal. E feltételek számos munkahelyen nem adtak hiány nélkül. A Dél-magyarországi Magas- és Mélyépítő Vállalatnál például az a legnagyobb gond, hogy még mindig nem sikerült hozzájutni a fiataloknak megfelelő, állandó klubhelyiségekhez. De lássuk sorjában!

Cserhalmi László, a KISZ-bizottság titkára és **Zalai Antal** szervezőtitkár mindegyikük arra ad választ, miért számít a bizottság csupán 640 tagot, amikor a DÉLÉP jó hater ezer dolgozójának fele harminc évnél fiatalabb.

— Csak a szegedi fiatalok tartoznak hozzánk, a többiek más városok KISZ-bizottságának tagjai. A másik ok: a hozzánk kerülő új dolgozók közül keveset tudunk megnyerni magunknak. Idén például száz végzett szaktanulmányozót fogadtunk, akik közül húszan eleve bizottságunk tagjai voltak. A többiek közül viszont tizenötöt sem tudtunk fölvenni.

— Hogyan lehet ezen segíteni?

— Csak a szegedi fiatalok tartoznak hozzánk, a többiek más városok KISZ-bizottságának tagjai. A másik ok: a hozzánk kerülő új dolgozók közül keveset tudunk megnyerni magunknak. Idén például száz végzett szaktanulmányozót fogadtunk, akik közül húszan eleve bizottságunk tagjai voltak. A többiek közül viszont tizenötöt sem tudtunk fölvenni.

— Hogyan lehet ezen segíteni?

— Csak a szegedi fiatalok tartoznak hozzánk, a többiek más városok KISZ-bizottságának tagjai. A másik ok: a hozzánk kerülő új dolgozók közül keveset tudunk megnyerni magunknak. Idén például száz végzett szaktanulmányozót fogadtunk, akik közül húszan eleve bizottságunk tagjai voltak. A többiek közül viszont tizenötöt sem tudtunk fölvenni.

— Hogyan lehet ezen segíteni?

— Összel sorra elbeszélgetünk a fiatalokkal, mit szeretnének. Emellett együttműködési megállapodást kötünk a Móra Ferenc Ipari Szaktanulmányozó Intézetel. Így megfelelő információkat kapunk az oktatóktól, s nehezebben kallódhat el például az a fiatal, aki tanulói idején KISZ-vezető volt.

— Mennyi pénzből gazdálkodik a bizottság?

— Idén 450 ezer forintot költségvetésből. Ebben foglaltatik a vállalattól kapott 50 ezer forint is. A pénz társadalmi munkával, hulladékgyűjtéssel keressük, valamint azzal, hogy rendezvényeinket belépődíjmentesen szervezzük.

— Milyen lehetőségek kapnak a fiatalok sportolásra, művelődésre, szórakozásra?

— A sportra sokat áldoz a DÉLÉP; példa erre a sportcsarnokunk felépítése. A napokban újítottuk föl a tanárképző Teleki Blanka Kollégiumának KISZ-eseivel és a JATE KISZ-bizottságával régebben kötött szerződésünket. A főiskolások sportnapokat rendeznek politikai vitakörvezetőknek adnak, s ök állítják össze számunkra annak a vetélkedőnek az anyagát is, amelyet Havanna megismerésére szerveztünk. A JATE klubjának bizottságától 65 állandó belépőt kaptunk, sőt alkalmanként csoportosan is elmehetünk hozzájuk.

Jó lehetőség ez a DÉLÉP jó néhány fiataljának, de a többiek is szívesen vennék, ha ők is mehetnének. Sőt, még jobb lenne, ha nem kellene másutt házalni, hanem saját klubjukban tölthetnék el szabad idejüket. Erre azonban egyelőre nincs módjuk. Az elmúlt években számos megoldással próbálkoztak, de mindhiába. Négy évvel ezelőtt kaptak egy kis szobát, amelyben megtarthatták taggyűléseiket, sőt 25-30 fiatal összejövetelt is rendezhettek. Hetente egyszer a Boeska utcai nagytérmet is megkapták a KISZ-esek, de ez sem tartott soká. Később, nagy örömmel, új klub építéséhez láthattak hozzá, miután a technológiai tervezők társadalmi munkával elkészítették a terveket. Klubépítő munkásfiatalok címmel, lapunk is beszámolt az akkori lelkesedésről. Már „kibújt” a fal a földből, amikor szóltak a vállalat vezetői: az épületrész kell az új szaktanulmányozóknak. Hiába értették meg ezt a szükséglet, hogy odaveszett a hétvégeken.

— Hogyan lehet ezen segíteni?

gyakran esőben, sárban végzett munkájuk. Később megkapták a volt ALEP irodaház földszinti helyiségét, amelyben játékszobát és fotólabort is berendeztek. A fotóklub 65 fiatalja 35 ezer forintot érő felszereléssel dolgozhatott. Idén nyáron azonban eladta a DÉLÉP az irodaházat, vele együtt a klubot is. A fotószerelők a munkásszálló egyik szobájába, zárt ajtó mögé kerültek, a fiatalok pedig az utcára.

Többféle félémelegdással próbálkoztak az elmúlt hónapokban, a vállalat vezetőinek tanácsára. Újszeden, a gyártmányfejlesztési iroda helyén szocialista brigádklubot alakítottak. Ugyanazt a klubot a fiataloknak is ajánlották, heti néhány alkalomra. Hamar kiderült azonban, hogy nem felel meg, ezért azért, mert a sok apró helyiségből álló klubban nem lehet közös rendezvényt tartani. A másik baj az, hogy az ott lakók sem szeretik, ha esténként zenét kell hallgatniuk. Adnák a vállalat vezetői a fiataloknak a munkásszálló ifjúsági klubját is, de az sem fogadható el, mert akár a DÉLÉP fiataljai, akár meghívott vendégek elközösíthetnék a dolgozók hajléka felé.

Legújabbban a népfőnt klubját bírlék a DÉLÉP KISZ-esei, heti két alkalommal. Könnyű belátni, hogy 640 fiatalnak kicsi a hely, még akkor is, ha egy-egy rendezvényre a KISZ-tagoknak csupán egynegyede érkezik meg.

Mi lenne hát a végleges megoldás? Klubot építeni nem nagyon lehet, megfelelő helyiséget bérelni azonban igen. Több pincét megnézték már a fiatalok, egyenymelyikük felsziki is nekik. Hogy sikerül-e valamelyiket megkapniuk, egyelőre nehéz kiszámítani. Járnak utána, annyit bizonyos, mégpedig nem is keveset. Próbálkozásaikkal esetlegesen kiviláglik ezúttal is, hogy nem eléggé nehéz a fiatalok szavainak súlya. Amit egyik gazdasági vezető fél óra alatt elintéz, ahhoz a KISZ-szervezőtitkárnak fél hónap kell.

A DÉLÉP KISZ-bizottsága tavaly két elismerő oklevelet kapott a KISZ Központi Bizottságtól. Egyiket az általános munkáért, a másikat az Alkotó Ifjúság pályázatért, illetve kiállításért. Idén már a KB által adott Kiváló KISZ-szervezet díszít. Mindebből látszik: életképes a bizottság. Az élethez azonban tér is kell.

Szirák József

Gerencsér Miklós:

A holnap elébe

Ady Endre élettörténete

12.

De az oly annyira várt forradalom átmenetileg fellángozta. Próbált erőt venni lebirhatatlan testi — és egyre gyakrabban előforduló — szellemi — erőtlenységén. Akármekkora fáradságába került, megjelent a köztársaság kikiáltását szentesítő aktuson, az Országház kupolacsarnokában. Egy ospió tövéhez állított széken üldögélt, nem akarta észrevétni magát. Hatvany Lajos megglátta a Nemzeti Tanács esküt tevő tagjainak sorából. Hívta a dobogóra, de Ady bágyadtan jelezte, hogy nem tud, nem akar, s beszélni is képtelen.

November 16-án Ignóus Pál, a régi barát és harcos-társ, a Nyugat szerkesztője kereste fel, s kérte, írjon verset a folyóirat számára. Annyi átmeneti öntudatzavar után, a legszánandóbb fizikai és lelki elesettség ellenére Ady Endre képes volt összeszedni magát, hogy akárha az utolsó lélegzetvételé árán is, de teljesíti a jóbarát kérését. És az akaratérő nem hagyta cserben. Az utolsó, a legutolsó, a sűrű szélén frott Ady-vers épp olyan tökéletes lett, mint a költő fénykorában született alkotások. Ez a vers az Üdvözlés a győzőknek.

Baljóslatú, bús nép a magyar.
Forradalomban élt s ránk hozták
Gyógyítókat a háborút, a Rémet
Sírjukban is megátkozott gazok.

Utolsó szívdobbanásig hű maradt a forradalom — emberség — magyarság hármasszintéziséhez, amelynek kimunkálásában az ő publicisztikai és költői zsenije vezérszerepet játszott.

Ez a valójában mindvégig magányos szellemi óriás a végső strófák megírása után maradt egyedül igazán, szemben a felgött elmúlással.

Jászi Oszkár javaslatára hivatalos küldöttség kereste fel, elhozva a Nemzeti Tanács díszes okmányra fogalmazott írásos üdvözlését. Hatvany Lajos, Hock János, Nagy György, Wildner Ödön, Melléner Miskolczy Eugénia — valamennyien a Nemzeti Tanács tagjai — keresték fel. Ady a bizottság kedvéért papírra diktálta köszöntő sorait, de még így sem tudott a szöveg végére eljutni. Ennyit szándékozott mondani:

„Betegen és megfáradtan, halásan szorongatom a felém nyújtott kezét, dadogva, mert életemben sokat kiabáltam — dadogva is mondom, milyen jól esik nekem ez a mindennél nagyobb kitüntetés. Úgy érzem, hogy való és bekövetkezett az én forradalmam.”

Igy is hitte. Annál szörnyűbb volt elszenvednie, hogy nem vehet részt a nagy munkában. Nem akart, nem tudott beletörődni a tehetetlenségbe. November végén mindenképpen ott kívánt lenni a Vörösmarty Akadémia alakuló ülésén. Öccsége kapaszkodott, úgy vánszorgott el a Veres Pálné utcából a Baross utca elején levő Fővárosi Könyvtárhoz. Ot jöttek és egyhangúlag meg is választották elnöknek, s melléje alelnöknek Móricz Zsigmondot. Ady szeretett volna az alkalomhoz illő szép beszédet mondani. Két-szer is megpróbált szólni, de erejéből alig néhány szóra

futotta. Egy ideig még ott maradt, fájdalmas belső tusakodással a kényeszerű hallgatás miatt, majd letörtén odaszágtá öccsének:

— Nagyon fáradt vagyok... szeretnék lefeküdni... Kocsit nem kaptak, sűrűn meg-megállva támoalgott haza. Másnap vitték meg neki a lesújtó hírt: Kaffka Margit kislányával együtt a spanyolinfluenza áldozata lett. Kereső sírásra fakadt, és az érzelmi roham csillapultával halál-kijelentette:

— Most már én következem....

*

Még három hétig reménykedtek állapota javulásában, hasztalan. Orvosa ragaszkodott hozzá, hogy szállítsák szanatóriumba. Ady erről hallani sem akart. Végül sóványa öncsalással nyugodott bele az orvos akaratába. Látszólag elhítte, hogy csak kocsikázni viszik, s látva, hogy a kocsi-kázáshoz egyáltalán nem szükséges személyi holmiját is összecsomagolja Csinszka, hallgatólagosan elfogadta a szanatóriumot.

Mielőtt megvált volna szobájától, hosszasan körülnézett benne, egyenként végigpillantva a bútorokon, a képeken, a könyveken, használati tárgyain.

— Semmi nem fordítható meg... — mondta, és önként elindult.

Barátai és felesége január 26-án, vasárnap látták életben utóárára.

Költői, gondolkodói jelentőségéhez méltó búcsút vett tőle az ország. A forradalom, a nemzet halottjaként helyezték katalaikra a Nemzeti Múzeum előcsarnokában. Ezek kísérték utolsó útjára a januári, fagyos, havas délutánon, ki a Kerepesi úti temetőbe, ahol a fő álléba, Jókai Mór mellé helyezték örök nyugalomra.

(Vége.)